

Наталія ГРОНА,

*викладач-методист вищої категорії
Комунального закладу
«Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради,
доцент Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
доктор педагогічних наук, доцент*

ІГРОВИЙ ПЕЧВОРК «ШЕВЧЕНКО НА ЧАСІ»

Від виходу з друку першого видання «Кобзаря» і до сьогодні про Т. Шевченка, його життя і геніальну творчість надруковано стільки статей, розвідок не тільки в Україні, а й по інших країнах світу, що їх навіть не перелічити.

Т. Г. Шевченко силою свого мистецького слова, своєї загальнолюдської правди переступив кордони рідної й дорогої України. Його твори відразу пробили мур байдужості і ворожості до українського слова, піднісши нашу мову й літературу на нечувану висоту.

Пропоновані завдання сприяють збереженню та популяризації спадщини великого українського поета, допомагаючи відзначити його значущу роль у культурному житті України, актуалізують поширення знань про життя та творчість Т. Г. Шевченка серед здобувачів освіти. Творчість поета – плідний матеріал для дослідницької роботи.

КОНКУРС ЗНАВЦІВ БІОГРАФІЇ Т.Г. ШЕВЧЕНКА «НЕВІДОМИЙ ВІДОМИЙ ТАРАС»

- *Яка друга частина прізвища Т.Г. Шевченка? (Грушівський).*
- *Хто з рідних Тараса вірив у його велику долю? (Батько).*
- *Як Тарас заробляв свої перші кошти? (Дяк часто сам не вів заупокійну проповідь, а давав це завдання Тарасу. Згадували, що в нього був шикарний голос і його запрошували часто для відспівування покійників).*
- *Чому пан Енгельгардт віддає кріпака Тараса на чотири роки навчатися на контракт до живописця Василя Ширяєва? (Тарас став би «покоєвим художником», щоб пан міг віддавати художника в оренду на місяць-два іншим своїм знайомим панам для розмальовування помешкань).*

- Яку назву мала випускна картина Т.Г. Шевченка, за яку він отримав срібну медаль? (*«Хлопчик-жебрак дає хліб собаці»*).
- У якій країні мріяв навчатися живопису Т.Г. Шевченко? (*Італії*).
- Чому Т.Г. Шевченко не потрапив на навчання до країни своєї мрії? (*Мав три срібні медалі, але не мав жодної золотої*).
- До яких літературних творів інших поетів і письменників Т.Г. Шевченко намалював ілюстрації? (*М. Гоголь «Тарас Бульба», Г. Квітка-Основ'яненко «Сила»*).
- Яке вчене звання мав Т.Г. Шевченко? (*Академік*).
- Якою іноземною мовою гарно володів Т.Г. Шевченко? (*Польською*).
- Який існує міф про нащадків Шевченка? (*У нього була донька від Г. Закревської – Софія, яку назвали на честь Софії Енгельгард*).
- Кому зі своїх родичів Т.Г. Шевченко довіряв найпотаємніші думки? (*Варфоломію Шевченку, сестра якого вийшла заміж за Шевченкового брата Йосипа*).
- Як царська родина допомагала у викупі Т.Г. Шевченка з кріпацтва? (*Царська родина на аукціоні брала участь у купівлі портрета В. Жуковського й заплатила 1 тис. рублів*).
- Як Т.Г. Шевченко, позбувшись кріпацтва, намагався влитися у світське середовище Петербурга? (*Велику увагу приділяв одягу, зокрема, він купив макінтош (пальто) за 100 рублів, а для зими у нього була дорога єнотова шуба*).
- Який міцний улюблений напій Тараса Шевченка? (*Чай з ромом*).
- Які улюблені страви поета? (*Карасі під сметаною, гречані вареники та борщ із сушеними карасями*).
- У кого з українських письменників Т.Г. Шевченко був боярином на весіллі? (*П. Куліш*).
- Яка жінка палко кохала поета, але була для нього лише другом? (*Варвара Рєпніна*).
- Останнє кохання поета? (*Ликерія Полусмак*).
- Чому в Києві Тараса називали «білим паном»? (*Любив гуляти на Подолі в білому костюмі*).
- Скільки автопортретів написав Шевченко? (*18*).
- Скільки творів у сучасній версії «Кобзаря»? (*286*).
- Яка повість містить найбільше автобіографічних епізодів із життя Шевченка? (*«Художник»*).
- У Т.Г. Шевченка не було дітей, кому дісталось все його майно? (*У Тараса залишилися книги, особисті предмети і картини. Друзі організували спеціальний аукціон, де ці речі були продані. Зі зібраних коштів вони викупили від родичів Тараса авторські права, щоб мати змогу просувати його творчість*).

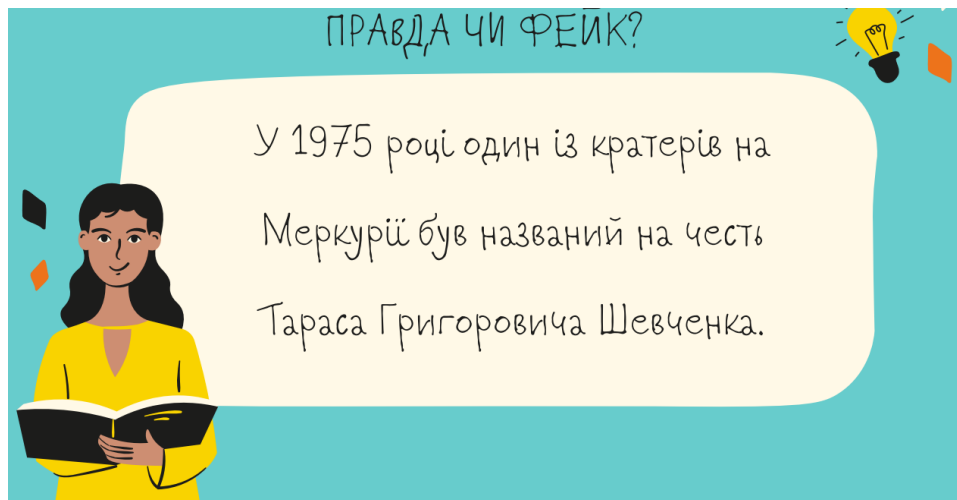
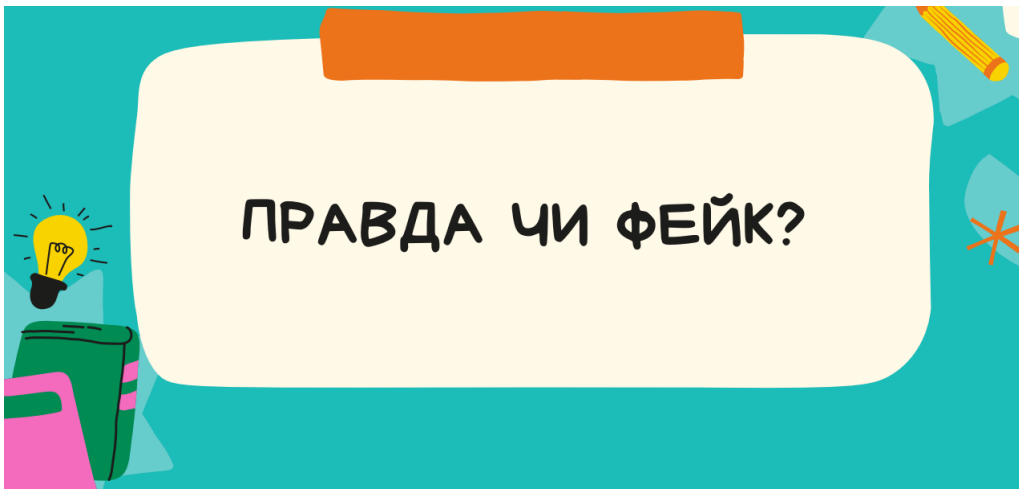
КОНКУРС «ГЕОГРАФІЯ З КОБЗАРЕМ»

1. Як називалася частина України, де народився Тарас Шевченко? (*Звенигородщина*).
2. У якій іноземній державі був Шевченко з Енгельгардами? (*м. Вільно, нині – Вільнюс (Литва)*).
3. Де мріяв побувати Т.Г. Шевченко? (*В Італії*).
4. У якому місті вперше з'явилася збірка «Кобзар»? (*Петербург*).
5. Де була перша зупинка Т.Г. Шевченка під час першого візиту в Україну? (*У Качанівці*).
6. Які місця на Чернігівщині Шевченко відвідав під час першої подорожі Україною? (*Сокиринці, Линовиця, Ічня, Прилуки, Березова Рудка, Ніжсин тощо*).
7. У яких творах Шевченка є географічні назви? (*«Кавказ», «У Вільні, городи преславнім...», «Холодний Яр», «Стоїть в селі Суботові...» та ін.*).
8. Участь у якій експедиції дала можливість Т.Г. Шевченкові побувати в багатьох куточках України? (*Київська археографічна експедиція*).
9. У яких губерніях побував Шевченко в складі експедиції? (*Чернігівська, Полтавська, Київська, Волинська*).
10. Що стало підсумком участі в цій експедиції? (*Альбом «Живописна Україна»*).
11. У чому парадокс написання поезії «Рече та стогне Дніпр широкий...»? (*Шевченко писав ці рядки, ніколи не убачивши Дніпра*).
12. Яке море вивчав Т.Г. Шевченко в експедиції під час заслання? (*Аральське море*).
13. На берегах яких річок побував Т.Г. Шевченко під час заслання? (*Урал, Ор*).
14. На якому півострові Т.Г. Шевченко відбував ув'язнення? (*Мангшилак*).
15. Як нині зберігають пам'ять про перебування Т.Г. Шевченка на півострові в географічних назвах? (*Є місто Форт-Шевченко*).
16. Яка географія пам'ятників Шевченкові на Землі? (*Пам'ятники Т.Г. Шевченку є на всіх континентах планети*).

ВІКТОРИНА «УКРАЇНА І СВІТ У ТВОРАХ КОБЗАРЯ»

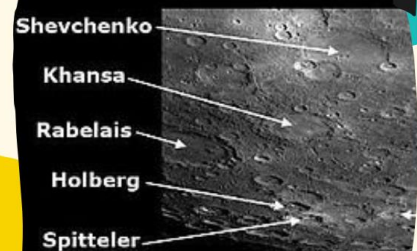
1. Поема «Єретик» (*Чехія*).
2. Поема «Наймичка» (*Україна, хутір*).
3. Поема «Кавказ» (*Кавказ, Чечня*).
4. Поема «Гамалія» (*Морський похід козаків у Туреччину*).
5. Поема «Неофіти» (*Стародавній Рим*).
6. Поема «Сон» (*Україна, Сибір, Петербург*).
7. Вірш «Садок вишневий біля хати» (*Українське село*).

8. Поема «Гайдамаки» (Україна, Чигирин, Лисянка, Умань).
9. Комедія «Сон» (Україна, Росія).
10. Поема «Невольник» (Україна, Туреччина, Кубань).

Правда

Було виявлено, що поверхню планети покривають кратери різних розмірів. За правилами Міжнародного астрономічного союзу їх назвали в честь художників, музикантів, письменників і поетів. Таким чином один із 300 кратерів Меркурія отримав ім'я нашого Тараса Григоровича.

ПРАВДА ЧИ ФЕЙК?

Шевченко писав для селян

Фейк

Найбільший міф – що Тарас писав для селян. Селяни не вміли читати, і тільки наприкінці 19 століття їм почали розказувати, хто такий Тарас Шевченко. Його публіка – вихідці з України, які про неї пам'ятали. З 30-х років у Петербурзі була мода на все малоросійське – тобто українське.

ПРАВДА ЧИ ФЕЙК?

15 років – стільки поет провів в Україні за все життя.

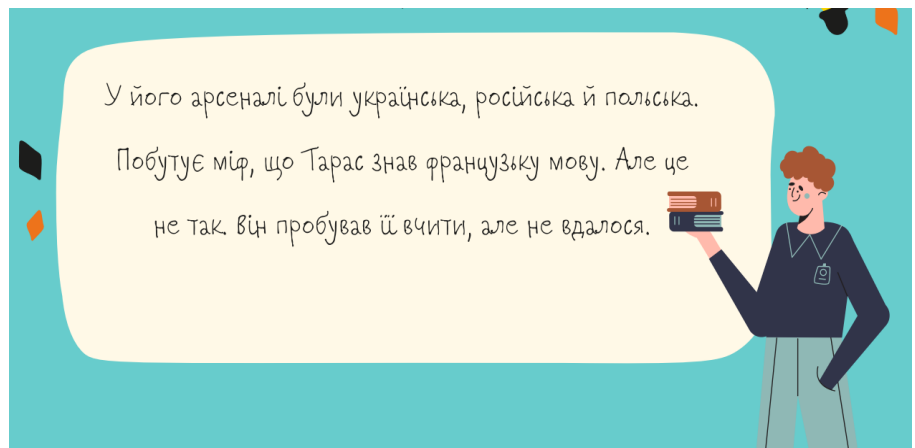

Правда

15 років – стільки поет провів в Україні за все життя.

У 14 років він виїхав із України з поміщиком Енгельгардтом, якому прислужував із дитинства, і потім приїжджав в Україну лише погостювати.

«Світлий» («Невольник»)

Установіть відповідність

«Костен в Києві»
Портрет «Катерина»
«Почайська цера з півдня»

Портрет «Катерина»

«Почайська цера з півдня»

«Костен в Києві»

Де встановлений цей пам'ятник?

Біля червоного корпусу університету Шевченка

Як називається серія ілюстрацій Олександра Грехова про подорож Тараса Шевченка в просторі і часі?

«Пошук в майбутні»

«Квантовий стрибок»

«Мандрі через століття»

«Квантовий стрибок» - припущення художника Олександра Грехова про подорож Тараса до таємничого та малічного місця, де починається портал для мандрівок у просторі й часі.

**ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАВДАННЯ
«Шевченко і модерний, і сучасний» (І. Малкович)**

1. Ознайомтеся із визначенням лексеми «цензура». Обґрунтуйте думку, чому твори Т. Г. Шевченка піддавалися цензурі? Перегляньте фото рукопису Шевченкової збірки «Три літа», що містять цензурні позначки із

факсимільного видання (друк твору, що графічно точно відтворює раніше випущене оригінальне видання).

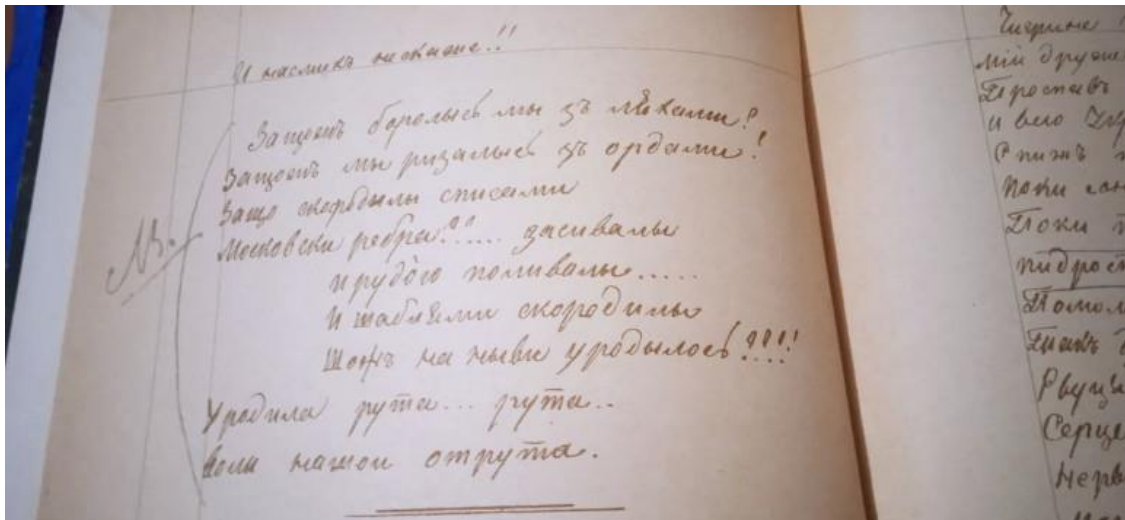
- *Висловіть думки щодо значення позначки. Чому ці рядки вилучено?*

Цензура цензу́ра -и, ж. 1) У Стародавньому Римі – посада цензора (у 1 знач.); виконання обов'язків цензора. 2) Перегляд творів, призначених для друкування, постановки в театрі і т. ін., або якої-небудь кореспонденції, здійснюваний органами державної, церковної і т. ін. влади. 3) Система державного нагляду за друком та засобами масової інформації; особи, що здійснюють такий нагляд.

Великий тлумачний словник сучасної мови

Джерело: <https://slovnuk.me/dict/vts/%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B7%D1%83%D1%80%D0%B0>

<https://slovnuk.me/dict/vts/%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B7%D1%83%D1%80%D0%B0>

Мал. 1. Рукопис Шевченкової збірки «Три літа» із цензурними позначками.
Із факсимільного видання

2. У виданні «Кобзаря» 1894 року було вилучено 40 рядків із поеми «Іржавець», де були навіть незначні критичні висловлення щодо Петра I та російської політики. Також були вилучені значні фрагменти з віршів «Чигирине, Чигирине», «І мертвим і живим...», та «До Основ'яненка». У відомому «Заповіті» цього видання залишилася лише перша строфа, після якої слідували цензорські крапки. Під заборону потрапили, зокрема, такі рядки:

*Так от як кров свою лили
Батьки за Москву і Варшаву,
І вам, синам, передали
Свої кайдани, свою славу!*

«І мертвим і живим...»

*А до того — Московщина,
Кругом чужі люде.
Тяжко, батьку,
Жити з ворогами!*

«До Основ'яненка»

*Такая їх доля:
Не вернуться сподівані,
Не вернется воля,
Не вернуться запорожці,
Не встануть гетьмани,
Не покриють Україну
Червоні жупани!*

«Чигирине, Чигирине»

- *Як підсилюють вилучені рядки текст поезії? Чому ці рядки були «вирізані»?*

3. Поширеною була практика масового видання так званих «Малих Кобзарів», коли до них вибирали «неоднозначні» рядки з творів Т. Шевченка. Порівняйте цензурні дореволюційні фрагменти поезії "Чигирине, Чигирине", які наведені нижче, із сучасним виданням поезії:

За що ж боролись ми з панами?

За що ж ми різались з ордами?

За що скородили списками

Татарські ребра??.

- *Чому цензура «видозмінила» поезію? Думку обґрунтуйте.*

4. Перечитайте фрагмент передмови В. Бєлінського до «Вибраних творів» Т. Шевченка 1949 р. та поеми «Гайдамаки». Цей критик у радянські часи був уведений у канон «батьків російської демократії», як Ленін, Маркс і Енгельс – у канон будівників комунізму: *«Новый опыт спиваний Т. Г. Шевченка, привилегированного, кажется, малороссийского поэта, убеждает нас еще более, что подобного рода произведения издаются только для услаждения и назидания самих авторов: другой публики у них, кажется, нет. Если же эти господа кобзари думают своими поэмами принести пользу низшему классу своих соотчичей, то в этом очень ошибаются: их поэмы, несмотря на обилие самых вульгарных и площадных слов и выражений, лишены простоты вымысла и рассказа, наполнены вычурами и замашками, свойственными всем плохим пиитам, – часто нисколько не народны, хотя и подкрепляются ссылками на историю, песни и предания, — и, следовательно, по всем этим причинам — они*

непонятны простому народу и не имеют в себе ничего с ним симпатизирующего».

І більше того: «Здравый смысл в Шевченке должен видеть осла, дурака и пошлеца, а сверх того, горького пьяницу, любителя горелки по патриотизму хохлацкому. Этот хохлацкий радикал написал два пасквиля — один на государя императора, другой — на государыню императрицу. Я не читал этих пасквилей, но уверен, что пасквиль на императрицу должен быть возмутительно гадок. Шевченку послали на Кавказ солдатом. Мне не жаль его, будь я его судьёй, я сделал бы не меньше. Я питаю личную вражду к такого рода либералам».

І ще:

«Что касается до самой поэмы г-на Шевченко — «Гайдамаки», здесь есть все, что подобает каждой малороссийской поэме: здесь ляхи, жида, казаки; здесь хорошо ругаются, пьют, бьют, жгут, режут; ну, разумеется, в антрактах кобзарь (ибо без кобзаря какая уж малороссийская поэма!) поет свои вдохновенные песни, без особенного смысла, а дивчина плачет, а буря гомонит...»

<https://www.leport.com.ua/chomu-belinskyj-ne-zrozumiv-shevchenka-i-yak-jogo-rozumiyemo-my/>

- Чи можна вважати, що судження великого критика обмежені його баченнями й переконаннями?
- Чому критику не подобалося те, що Т. Г. Шевченко звертався до «малоросійської» теми?
- Чому Белінський не зрозумів Т. Г. Шевченка, і як його розуміємо ми?